

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Universalus dizaino principų taikymas vadovėlių leidyboje

Asta Lauciuvienė
Ana Pavilovič-Jančis
2023-05-30

Kodėl?

Universalios dizaino mokymuisi (toliau - UDM) aktualumas

(Universalios dizaino mokymuisi gairės, 2023)

<https://tukstantmeciomokyklos.lt/naujienos/>

- Ši pakeitimai, įsigaliojantys nuo **2024 m. rugsėjo 1 d.** kontekste.
- **Atnaujinamas ugdymo turinys.**
- UDM taikymas naudingas pereinant iš specialiojo (segreguoto) į **įtraukiojo ugdymo** principais grįstą švietimo sistemą.
- Universaliais sprendimais galima pasiekti **kiekvieną vartotoją**, iš jų apie 48 607 specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių.

DIDACTA 2022 siunčia stiprų signalą švietimo ateičiai!

- **Parodos filosofija** – greitas ir lankstus prisitaikymas dinamiškame švietimo reformų ir pasaulinių pokyčių procese.
- **Tendencijos** – darnaus vystymosi tikslų siekimas: tvarumas, funkcionalumas, spalvinės gamos kitimas (nuo ryškių prie žemės spalvų).
- **Prioritetai** – skaitmenizacija; mokymo priemonės su didaktinėmis rekomendacijomis; naujausios mokymo strategijos.
- **Siekiai** – sąmoningos asmenybės ugdymas.
- **Priemonės** – universalios, tinkančios visiems.
- **Įtraukiojo ugdymo samprata** – universali, įtraukianti visas kultūras: migrantus, subkultūras, tėvus. Galutinis šio ugdymo tikslas – visų poreikių tenkinimas.

MOKYMO PRIEMONĖS – vadovėlių, pratybų, užduočių lapų aplankai

- Vadovėliai, pratybos, užduočių sąsiuviniai susideda iš kelių pagal temas atskirų iš(su)segamų dalių – aplankų;
- Mokytojas parenka reikiamos temos aplanką, pratybų užduotis.
- Užduočių lapai gali būti išplėšiami pagal norimą atlikti užduotį, mokiniai turi konkrečią tik jam skirtą užduotį.
- Mokiniui neblaškomas dėmesys, mokiniui aišku, ką jis turi atlikti – atliktos užduotys gali būti segamos į mokinių atliktų užduočių aplankus.
- Mokiniai gali gauti skirtingas užduotis pagal savo galias (didėja mokinio savivertė, nes mokiniai negali palyginti savo ir kito mokinio atliktas pratybas).

Mokomųjų priemonių lankstumas, pritaikomumas, funkcionalumas, konkretumas

Pritaikymo Lietuvos švietimo sistemoje galimybės:

Siūlymas rengiant vadovėlius, pratybas, užduočių sąsiuvinius atsižvelgti į šias pritaikymo, funkcionalumo galimybes.

7 (septyni) universalaus dizaino principai

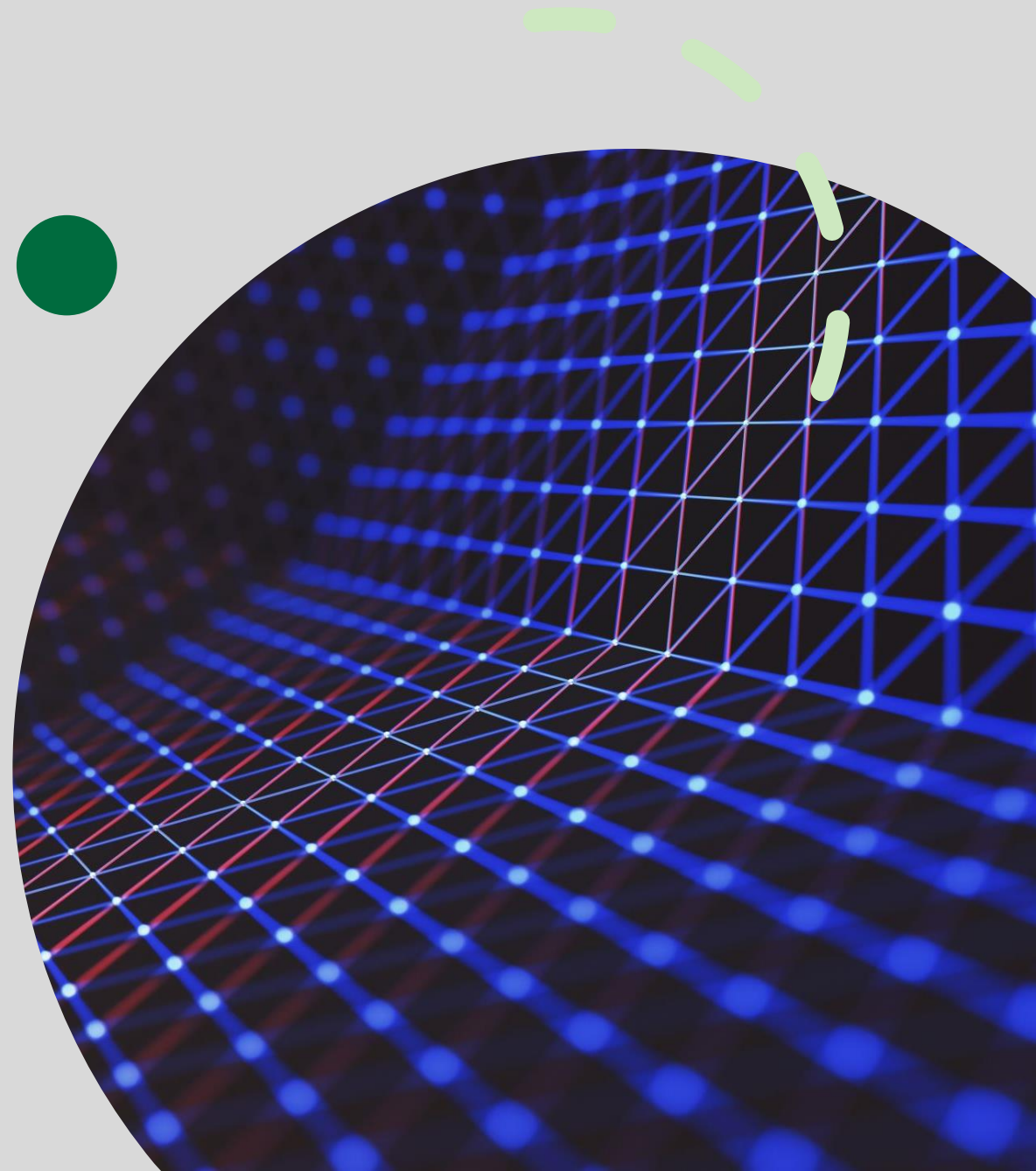
- Lygios galimybės
- Lankstumas
- Paprastas ir intuityvus naudojimas
- Tinkama informacija įvairovė
- Tolerancija klaidoms
- Mažiausios jėgos sąnaudos
- Optimalus dydis ir erdvė

<https://www.ndt.lt/universalus-dizainas/>

UDM vadovėlių kūrimui
ir leidybai svarbu:

UDM reikalavimai
formai.

UDM reikalavimai
turiniui.

UDM leidybos reikalavimai formai

[\(Universalaus dizaino mokymuisi gairės, 2023\)](#)

Šrifto forma, dydis, raidžių formų/dydžių skirtumai,
tarpai tarp raidžių (grafinių ženklų).

Negaliai, lyčiai jautrios kalbos naudojimas.

Naudokite

Blogas kontrastas	Geras kontrastas
Blogas kontrastas	Geras kontrastas
Blogas kontrastas	Geras kontrastas
Blogas kontrastas	Geras kontrastas
Blogas kontrastas	Geras kontrastas
Blogas kontrastas	Geras kontrastas

- tamsų tekstą šviesiame fone arba šviesų tekstą tamsiame fone, nes taip sukuriamas didžiausias galimas kontrastas;
- vienos spalvos foną;
- naudodami papildomą spalvą tekstui, pvz., svarbiai informacijai išskirti, įsitikinkite, kad kitos spalvos tekstas taip pat sudarytų tinkamą kontrastą su fonu;
- tinkamą foną nuorodoms pateikti (paprastai nuorodų spalva būna mėlyna, tačiau ant jų paspaudus, spalva pasikeičia, todėl priklausomai nuo fono, nuorodų gali nesimatyti).

Naudokite

Šriftai

Blogas Tekstas

BLOGAS TEKSTAS

Blogas Tekstas

Blogas Tekstas

Blogas Tekstas

Geras Tekstas

Geras Tekstas

Geras Tekstas

Geras Tekstas

Geras Tekstas

- „Arial“, „Verdana“, „Tahoma“, „Calibri“, „Georgia“ ir panašius šriftus (svarbu, kad būtų tinkami tarpai tarp raidžių ir aiškiai atpažįstami raidžių ir skaičių simboliai);
- 12-to ar didesnio dydžio šriftus dokumentuose.

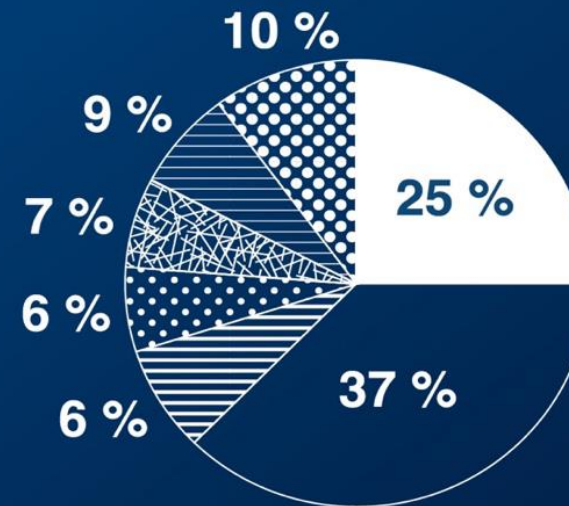
Palyginkime

- „Arial“, „Verdana“, „Tahoma“, „Calibri“, „Georgia“ ir panašius šriftus (svarbu, kad būtų tinkami tarpai tarp raidžių ir aiškiai atpažįstami raidžių ir skaičių simboliai);
 - 12-to ar didesnio dydžio šriftus dokumentuose.
- **„Arial“**, „Verdana“, „Tahoma“, „Calibri“, „Georgia“ ir panašius šriftus (svarbu, kad būtų tinkami tarpai tarp raidžių ir aiškiai atpažįstami raidžių ir skaičių simboliai); 12-to ar didesnio dydžio šriftus dokumentuose.

Naudokite

- Tarpai tarp eilučių turi būti lygūs 25–30 proc. šrifto dydžio (apie 1,1–1,5 eilutės „Microsoft Word“ teksto redaktoriuje).
- Tekstą lygiuokite tik pagal kairėje esančią paraštę. Lygiavimas pagal abi paraštes dažnai sukuria didesnius tarpus tarp žodžių, dėl to sunkiau skaityti.
- Siekdami išskirti/paryškinti tekstą/žodį naudokite „bold“ funkciją, t.y. pastorinkite pasirinktą tekstą/žodį.

Paveikslėliai ir grafikai

Informaciją perteikite **ne tik spalvomis** (pvz. grafikuose žymint informacijos stulpelius), bet ir įvairiomis **formomis** (pvz. grafikuose informacijos stulpelius padarykite taškuotus, brūkšniuotus vertikaliai ar horizontaliai, į vieną ar į kitą pusę), kad neskiriantys spalvų žmonės taip pat suvoktų informaciją

Perteikiant informaciją linijomis (pavyzdžiui, kilimo/kritimo kreivės), jas vaizduokite sudarytas iš taškų, ilgesnių ar trumpesnių brūkšnelių, kombinuodami arba naudodami skirtingą linijų storį

LASUC šaltiniai

UDM reikalavimai **turiniui:** daugiafunkcionalumas/multimodalumas

Mokomosios
medžiagos
pateikimas
skaitmenoje:

Skirtingos formos (tekstas, vaizdai, audio, video, animacija, gestų kalba, Brailio raštas ir kt.).

Aiškūs ir glausti paaiškinimai (žodiniai ir/ar su vizualizacija), užduočių atlikimo pvz.

Alternatyvi kalba (garsinis teksto vaizdavimas).
Lengvai suprantama kalba (teksto supaprastinimas).

Aiški navigacija.

UDM reikalavimai **turiniui.**

Mokomosios medžiagos pateikimas

Suskirstymas į užduočių atlikimo sudėtingumo lygius (slenkstinis, (...), aukštesnysis)

Struktūravimas arba galimybė struktūruoti, prireikus su papildoma vizualizacija, išskyrimu, paaiškinimais ir pan.

Galimybė integruoti mokytojo parengtą medžiagą.
Refleksijos ir į(si)vertinimo sprendimai.

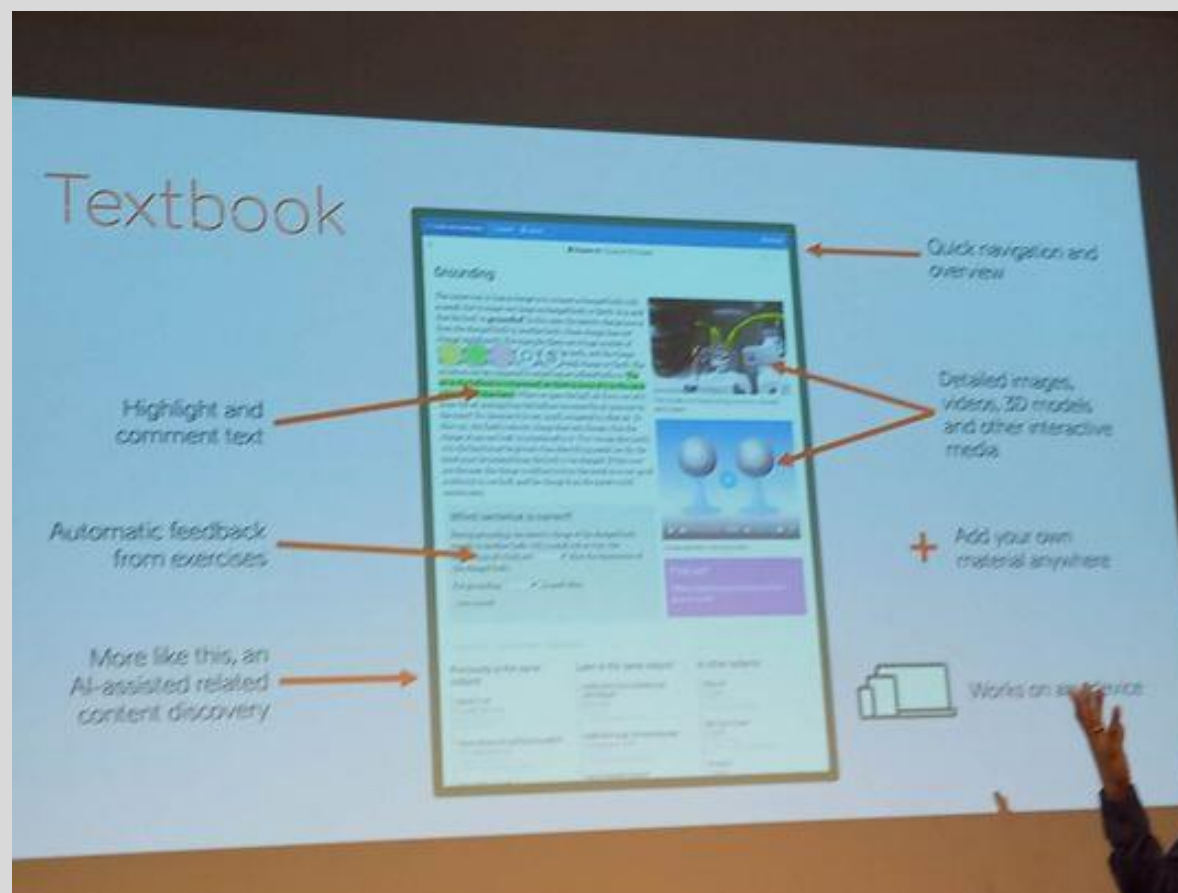
Papildoma medžiaga žinių gilinimui, ištekliai didelį mokymosi potencialą turintiems mokiniams

Kitos techninės galimybės pritaikyti medžiagos turinį dermėje su kt. rinkoje esančiomis priemonėmis, įrenginiais ir technologijomis (siūloma tartis su LASUC, LKNUC ir kt.)

Estijos patirtis vadovėlių skaitmenizacijoje

Kokios galimybės?

paryškinti ir komentuoti tekstą;
gauti grįžtamąjį ryšį atlikus užduotis;
naudotis nuorodomis į kt. šaltinius;
naudotis navigacijos mygtukais;
peržiūrėti integruotus vaizdo įrašus
ir naudotis kt. interaktyviais
sprendimais;
pridėti savo sukurtą mok.
medžiagą.

Įtraukties principą įgyvendinantis vadovėlis. Lenkijos patirtis

- Bazė – popierinis vadovėlis.
- Bazinis pdf variantas.
- Iš dalies skaitmeninis pdf variantas su aiškia navigacija ir galimybe atspausdinti pasirinktą dalį.
- Pilnai interaktyvus.
- Intelektualus, susietas su naujausiomis technologijomis. Galimybė sekti, stebėti mokinio mokymosi procesus ir mokymosi istoriją.

Vertybines nuostatos vadoveliuose

Mokomoji medžiaga turi atspindėti įvairių kultūrų, lyčių, amžiaus grupių ir socialinių sluoksnių atstovų pavyzdžius bei kontekstą.

Akcentuojama, kad įvairūs požiūriai ir patirtys yra vertingi, pabrėždami skirtingų žmonių indėlį į mokslą, meną, politiką ir kitas sritis.

Vengtinas stereotipus ir diskriminaciją skatinantis turinys.

Rekomendacijos

Laiko juosta

Parengimas – išbandymas –
ekspertavimas – leidyba –
palydėjimas

Suteikti galimybę išbandyti sukurtą
produktą (ne tik įvertinti)

Nepriklausomas
vertintojas/mokinys/mokytojas

Ačiū už dėmesį!

K. Kalinausko g. 7, Vilnius, LT-03106

